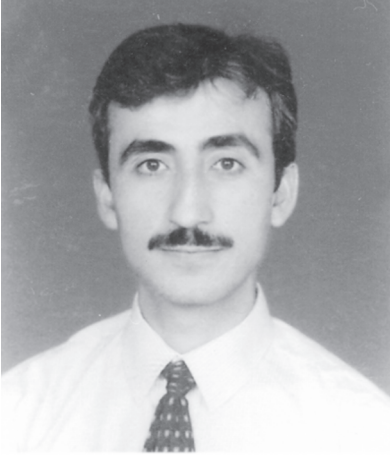

MEŞEBEYİ TÜRKÜSÜ VE ORMANCI TÜRKÜSÜ: İKİSİ DE BİZDEN...

*Dr. Said DAĞDAŞ¹
Dr. Rövsen ABBASOV²*

Azerbaycan Türkçesinde, Türkiye Türkçesinde orman denince akla gelen tanımlamanın karşılığı "meşe" kelimesidir. Orman muhafaza memuru için kullanılan tanımlamanın adı da bu nedenle, MEŞEBEYİ olarak Azerbaycan Türkçesine yerleşmiştir.

Türkiye'nin çoğu yöresinde olduğu gibi "PALID" kelimesi ise, bizdeki "pelit" kelimesi gibi doğrudan meşe türlerini tanımlamak için kullanılır.

Ülkemizde orman muhafaza memurlarımızın halk arasındaki yaygın adı ise, "ormancı" kelimesidir. Bizdeki "Ormancı" türküsünün kahramanı da adı üstünde, orman muhafaza memuru (Anonim, 2013c) unvanı ile görev yapan arkadaşlarımızdır.

"Ormancılar"; ormanları koruyan, orman köylüsü ve halk nezdinde mesleğin itibarını omuzlarında taşıyan, orman işletme şefinin bilhassa arazide-ormanda en yakın yardımcısı olan, hem görevini yapan ve hem de halk ile iç içe hayatını sürdüren, yeşil renkli resmi elbiseleriyle bilinen, işinin ehli-uzmanı memurlarımızdır.

Doğal olarak, "ormancı"ların çözüm bekleyen sorunları mevcuttur. Görev ve sorumluluklarının fazla olduğu, orman köylüsü ile sürekli çatışma yaşadığı, vb. bilinen sorun başlıkları ve çözüm yolları bir araştırmada ele alınmış (Öztürk, 2013, s. 6-8) ve araştırmada ulaşılan öneriler ilgili birimlerle paylaşılmıştır.

Hepimizin malumu, "Ormancı" türküsünün doğduğu topraklar, orman varlığımızın en yoğun olduğu illerimizden birisi olan Muğla'dır. Bilhassa dünyada en fazla ve yaygın yayılışını yaptığı ülkemizin Türk kızılçamı (*Pinus brutia* Ten.) orman ekosistemleri başta olmak üzere farklı türlerin (Anadolu Karaçamı, Toros Sediri, Fıstık Çamı, Sığla, vb.) optimal yetişme ortamlarının bulunduğu Ege, Akdeniz ve Marmara Bölgelerinde istihdam edilen muhafaza memuru sayısı da çok fazladır. Bu ve benzeri nedenlerle Türkiye'mizde "ormancı" türküsünün Ege'de, zeybekler diyarında doğması da son derece tabiidir.

Her ne kadar hikayesi ve sözleri acıklı - ölüm muhtevallı olsa da (Anonim 2013c), Muğla, Denizli, Aydın, Manisa, vb. Ege illerindeki düğün-derneklerde, güreşlerde, vb. toplu etkinliklerde son yıllarda "Ormancı" türküsünü söylemek ve birlikte zeybek oynamak gençlerin vazgeçilmezleri arasındadır. Hatta ülke genelindeki mesleki eğitimlerde ve toplantılarda da meslektaşlarımızın -muhafaza memurlarımızın "Ormancı" Türküsünü söylemeleri ve ya sanatçılardan bu türküyü söylemelerini istemeleri gelenek haline gelmiştir. Aynen bizdeki gibi ilginçtir, Azerbaycan'da da Meşebeyi Türküsünü söylemek çok yaygın bir gelenektir... Meşebeyi Türküsünde (*Meshebeyi Mahnisi*) ise, adı üstünde "*Bir günlük beylik, beyliktir!*" atasözüne uygun olarak acı değil, beye-beyliğe yakışan tarzda, dostlarıyla birlikte günün keyfini çıkarma öne çıkarılmıştır.

Meşebeyi (*Meshebeyi*) türküsünün banttan yazılarak yapılan derleme çalışmasında kaynak kişi olarak İslam Rızaev'in adı verilmiştir. Türkiye'de notaya dökülen ise Işık Başel'dir (Anonim, 2013a; Anonim, 2013b; Anonim, 2013c). Türkünün sözleri Azerbaycan'da çok tanınan halk şairi Hüseyin Arif (Hüseyn Arif) adlı yazarımızdır (Ruşen Abbasoğlu'nun araştırarak sunduğu bilgi, 24 Eylül 2013). Ki türkünün bir dördlüğünde de yazar, "Hüseynile Ahıra Deh (Hüseyn'le Ahire Dek)" mısrasında adını kullanmıştır.

Türkü, TRT Repertuarına girmiştir. TRT Repertuar Numarası: 02843'tür (Anonim, 2013d). Ancak türkünün Türkiye'de bilinirliği henüz yüksek değildir. Bu nedenle türkünün, TRT başta olmak üzere kanallarımızdaki Türk

1-Orman Genel Müdürlüğü-Ağaçlandırma Dairesi Başkanlığı, 06560 Söğütözü/ANKARA, said.dagdas@yahoo.com

2- Hazar Üniversitesi, Bakü-AZERBAYCAN, abbasov@hotmail.com

Halk Müziği (THM) Programlarında bilhassa “Ormancı” türküsü ile birlikte icra edilmesi uygun olacaktır görüşündeyiz. Aynı zamanda; Orman Genel Müdürlüğü, Kalkınma Bakanlığı, vb. THM Korolarında da icra edilmeli ve bilinirliği artırılmalıdır.

Türkünün sözleri aşağıda takdim edilmiştir. Youtube'da, fizy.org'da, vb. sitelerde de türküyü farklı sanatçıların dilinden dinlemek ve izlemek mümkündür.

Azerbaycan Türkçesinde

MEŞEBEYİ

Kef üstünde kefirmizi
Gelip sordu Meşebeyi.
-Buyur- dedik, attan enib
Bardaş kurdu Meşebeyi.

Kamçısını attı sola,
Çantasını çekti dala.
Şirin-şirin, bala - bala
Bizle vurdu Meşebeyi.

İsti kebab, teze fetir,
Doymak olmur, yine getir.
Bığlarını arada bir
Eşip burdu Meşebeyi.

Altmış verip yele,
Düşmeyipdir ruhdan hele.
Karşıdaki bir gözele
Göz de vurdu Meşebeyi.

Yatdı biri - keflenerek,
Birini de yıkı külek.
Hüseynle axıradek
Möhkem durdu Meşebeyi.

Türkiye Türkçesinde

MEŞEBEYİ

Keyf üstünde keyfimizi
Gelip sordu Meşebeyi
-Buyur- dedik attan inip
Bağdaş kurdu Meşebeyi

Kamçısını attı sola,
Çantasını çekti dala
Tatlı-tatlı, bala bala (yudum yudum)
Bizle vurdu (içti) Meşebeyi

Sıcak kebab, sıcak fetir (ekmek)
Doymak olmaz gene getir
Bıyıklarımı arada bir
Burub durdu Meşebeyi

Altmış verip yele,
Düşmeyipdir ruhdan hele.
Karşıdaki bir gözele
Göz de vurdu (kırpı) Meşebeyi

Yattı biri - keyflenerek,
Birini de yıkı külek.
Hüseyn'le sonunadək
İçip durdu Meşebeyi

Kaynak:

http://www.turkuler.com/sozler/turku_kef_ustunde_kefirmize_mese_beyi.html (Anonim 2013a)

İlgili Ortak Lügatçe Örnekleri:

Bala - bala: Azar azar, yavaş yavaş. “*Bala-bala az-az demek. Yavaş-yavaş, bala-bala...*” (Bakü'lü, 1969'lu Ruşen Abbasoğlu'ndan naklen Said Dağdaş, 23 Eylül 2013). Yudum-yudum.

Bığ: Bıyık. “*Bığlarını Arada Bir, Eşip Burdu Meşe Beyi...*” – “*Azerice bu söz Bığ kimi kullanır. Bizde heç zaman bıyık deyilmez!*” (Bakü'lü, 1969'lu Ruşen Abbasoğlu'ndan naklen Said Dağdaş, 23 Eylül 2013).

El sanatçısı: Halk ozanı. “*Hüseyn Arif büyük bir Azeri şairi (yazarı).*”

El sanatçısı olmuş, yazıları halk arasında daim dolaşmış!” (Bakü'lü, 1969'lu Ruşen Abbasoğlu'ndan naklen Said Dağdaş, 23 Eylül 2013).

İsti: Sıcak, ısıcak. “*İssi kebab issi fetir*”. “*Aslında isti kabab isti fetir demek. Yani sıcak kebab, sıcak ekmeç.*”

İl: Yıl. “*Altmış İli Verip Yele*”. *Başqa deyimle, yaşı altmış geçmiş, amma ruhdan düşmemiş, genc kalmış.*

Kayıtmak: Geri dönmek, vazgeçmek. “*Dedim hocam gel bu yoldan qayıdaq, Dedi qayıdamam, mana ar gelir!..*” (Tebri'li Şehriyar'ın türküsünden nakleden 1969'lu Ruşen Abbasoğlu'ndan naklen S. Dağdaş, 20.9.2013).

Külek: Yel, rüzgar. “*Yakasını açdı külək!*” - “*Külək ruzgar demək Azeri Turkcesinde.*” (Bakü'lü, 1969'lu Ruşen Abbasoğlu'ndan naklen Said Dağdaş, 23 Eylül 2013). Türkiye'de İç Anadolu'yu Akdeniz'e (Pozanti'yı Tarsus'a) bağlayan geçitlerden boğazlardan olan ve rüzgarın bol olduğu GÜLEK BOĞAZI da, adını yine çoğumuzun önceden anlamını bilmediği Türkçe bir kelime olan rüzgardan aldığı anlaşılıyor.

Meşe: Orman. Azerbaycan'da da az da olsa “orman” kelimesi de kullanılır, ancak bilhassa halk dilinde yaygın kullanım “meşe” şeklindedir (Azerbaycan Türkçesinde). “*Orman sözü bizdü de var, amma çok az kullanır. Daha çok yazıda olur. Biz meşe deyeriz.*” (Bakü'lü, 1969'lu Ruşen Abbasoğlu'ndan naklen Said Dağdaş, 18 Eylül 2013, Erzurum).

Meşebeyi: Orman Muhafaza Memuru - Ormancı (Azerbaycan Türkçesinde). (Bakü'lü, 1969'lu Ruşen Abbasoğlu'ndan naklen Said Dağdaş, 18 Eylül 2013, Erzurum).

Pald: Meşe türlerine Azerbaycan'da verilen ad.

Pelit. "Palıt deyil, bizlerde Palıt yazılır."

Terek: Kırgız ve Kazak Türkçesinde "kavak". Kavak düzdür. Bu nedenle, dümdüz-dosdoğru anlamında kullanılan "direk" kelimesi de, terek kelimesi ile aynı kökten akraba olabilir.

Togoy: Kırgız ve Kazak Türkçesinde "orman". Özbek Türkçesinde ise Türkiye Türkçesinde olduğu gibi "orman" kelimesinin karşılığı yine "orman"dır.

Tukay: Dere içlerinde, ırmak boylarında doğal ya da yapay olarak yetişen/yetiştirilen suya göbekten bağlı ormanlara Azerbaycan Türkçesinde verilen ad (Bakü'lü, 1969'lu Ruşen Abbasoğlu'ndan naklen Said Dağdaş, 18 Eylül 2013, Erzurum). Türkiye ormancılığında ise tugay kelimesi, "galeri kavakçılığı", "galeri ormancılığı", vb. tanımlamalarla karşılanmaktadır.

Ürek: Yürek. "Sinesinde coşdu urek!" (Bakü'lü, 1969'lu Ruşen Abbasoğlu'ndan naklen Said Dağdaş, 23 Eylül 2013).

Teşekkür: 4. Küresel Dağ Ortaklığı Toplantısı, 16-21 Eylül 2013 tarihleri arasında Erzurum'da gerçekleştirilmiştir. Küresel ölçekte yapılan bu toplantıya katılmak gayesi ile Erzurum'a 50'den fazla ülkeden 130'u aşkın sayıda temsilci gelmiştir. Türkçe konuşan ülkelerden bilim insanları ve STK temsilcileri de toplantıya iştirak etmişler, ilmi tartışmalara ve etkinliklere katılmışlardır. Son gün ise; Tortum ve Uzundere ilçelerine (*Tortum Şelalesi ve Ulubağ Köyü-Kardeşler Mezrasındaki Çoruh Nehri Havzası Rehabilitasyon Projesi kapsamında yürütülen erozyonla mücadele proje faaliyetleri*) yapılan teknik geziye katılmışlardır. Azerbaycan - Hazar Üniversitesinden katılan Çevre Mühendisi Dr. Ruşen Abbasoğlu ile yaptığımız görüşme ve sohbetlerde kendisinden soru-cevap şeklinde alınan bilgiler güncel kültürel içerikli yazımıza kaynak kişi olarak yansıtılmıştır.

KAYNAKÇA

1-Anonim, 2013a:

http://www.turkuler.com/sozler/turku_kef_ustunde_kefimize_mese_beyi.html

2-Anonim, 2013b: KEF ÜSTÜNDE KEFİMİZE (MEŞE BEYİ).

http://www.turkuler.com/nota/ezgi_kef_ustunde_kefimize_mese_beyi.html

3-Anonim, 2013c: Ormancı Türküsü.

http://tr.wikipedia.org/wiki/Orman%C4%B1_t%C3%BCrk%C3%BCs%C3%BC

4-Anonim, 2013d: Türkü

Sitesi.<http://www.turkuler.com/nota/tumyoreler.asp?yoresi=A&s=22>

5-Öztürk, A., 2013: Orman Muhafaza Memurlarının Sorunlarına İlişkin Araştırma Ön Değerlendirme Raporu. Defne Dergisi, Yıl: 43, Sayı: 375, Temmuz-Ağustos, s. 6-8, 32 s.

VADİNİN SAKLI HAZİNESİ: ADAM KAYALAR

Mersin'in Erdemli ilçesinde Şeytan Deresi Vadisi'nin sarp yamaçlarına M.Ö 1. ile M.S. 2. yüzyıl arasında yapıldığı tahmin edilen büyük boyutta insan kabartmaları, görenleri şaşırtıyor - "Adam Kayalar" olarak adlandırılan kabartmalar; yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekiyor

Mersin Üniversitesi (MEÜ) Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Ümit Aydınoglu, AA muhabirine, Adam Kayalar'ın, Anadolu'nun hiçbir yerinde örneği bulunmadığını söyledi.

Mersin'in önemli turizm merkezlerinden Erdemli'ye bağlı Kızkalesi Mahallesi'ne yaklaşık 5 kilometredeki Şeytan Deresi Vadisi'nde bulunan Adam Kayalar'ı önemli tarihi eser olarak nitelendiren Aydınoglu, bölgede 9 niş içerisinde 11 erkek, 4 kadın, iki çocuk, bir dağ keçisi ve Roma kartalı kabartması bulunduğunu bildirdi.

Adam Kayalar bölgesinin kutsal alan seçildiği için kayalara o dönemin ileri gelenleri ya da komutanların ailesi ve çocuklarının kabartmalarının minnet duygusundan dolayı yapıldığını anlatan Aydınoglu, "Anadolu'da bu kadar kabartmayı bir arada gördüğümüz hiçbir alan yok. Belki başka kültürlere ait eserler var ancak bu kadar kabartmanın bulunduğu alan bulmak mümkün değil" diye konuştu.

Dönemin geleneklerine bakıldığında kaya mezarlar yapıldığını ve bunların günümüze kadar geldiğini belirten Aydınoglu, bu durumun coğrafyanın yapısından kaynaklandığını söyledi.

Adam Kayalar bölgesinin, yapıldığı dönemde kutsal alan olarak belirlendiğini anlatan Aydınoglu, bu nedenle bölgeye insan ve hayvan figürlerinin yapıldığını ifade etti.

www.zaman.com.tr
14.04.2014